

ONDERWIJS VANUIT HOGE VERWACHTINGEN

Stijn Coussement

(MINIMUM?)DOELEN

Ik ken het concept 'hoge verwachtingen' en het Pygmalion-effect.

Ik weet hoe verwachtingen van leerkrachten gevormd worden door verschillende kenmerken.

Ik ken de kenmerken van leraren met hoge verwachtingen.

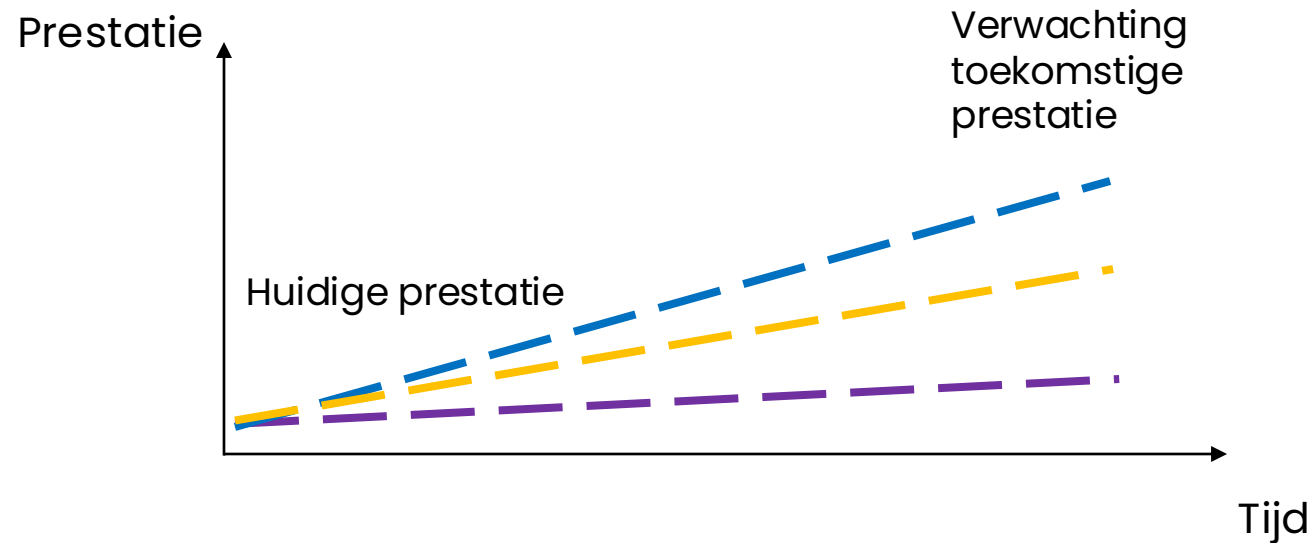
Ik weet hoe ik vanuit hoge verwachtingen mijn klaspraktijk kan ontwerpen en realiseren.

Leidraad Onderwijs vanuit hoge verwachtingen

Effectieve interventies tegen
onderwijsachterstanden in het basisonderwijs

Verwachtingen zeggen iets over een inschatting waar iemand staat in de toekomst gebaseerd op kennis over waar iemand vandaag staat.

Fictieve visuele weergave

Een praktijkverhaal als inleiding

Uitspraak mentor stagebezoek: "Dit is de slechtste klas van de school [...] de juf van vorig jaar heeft een burn-out gekregen door deze klas".

Een misvatting als inleiding

Hoge verwachtingen hebben betekent dat
alle leerlingen naar de universiteit gaan later.

HV gaan over het hier en nu want
het gaat om lerarengedrag (Lia
Voerman)

Pygmalion in the classroom

Published: September 1968

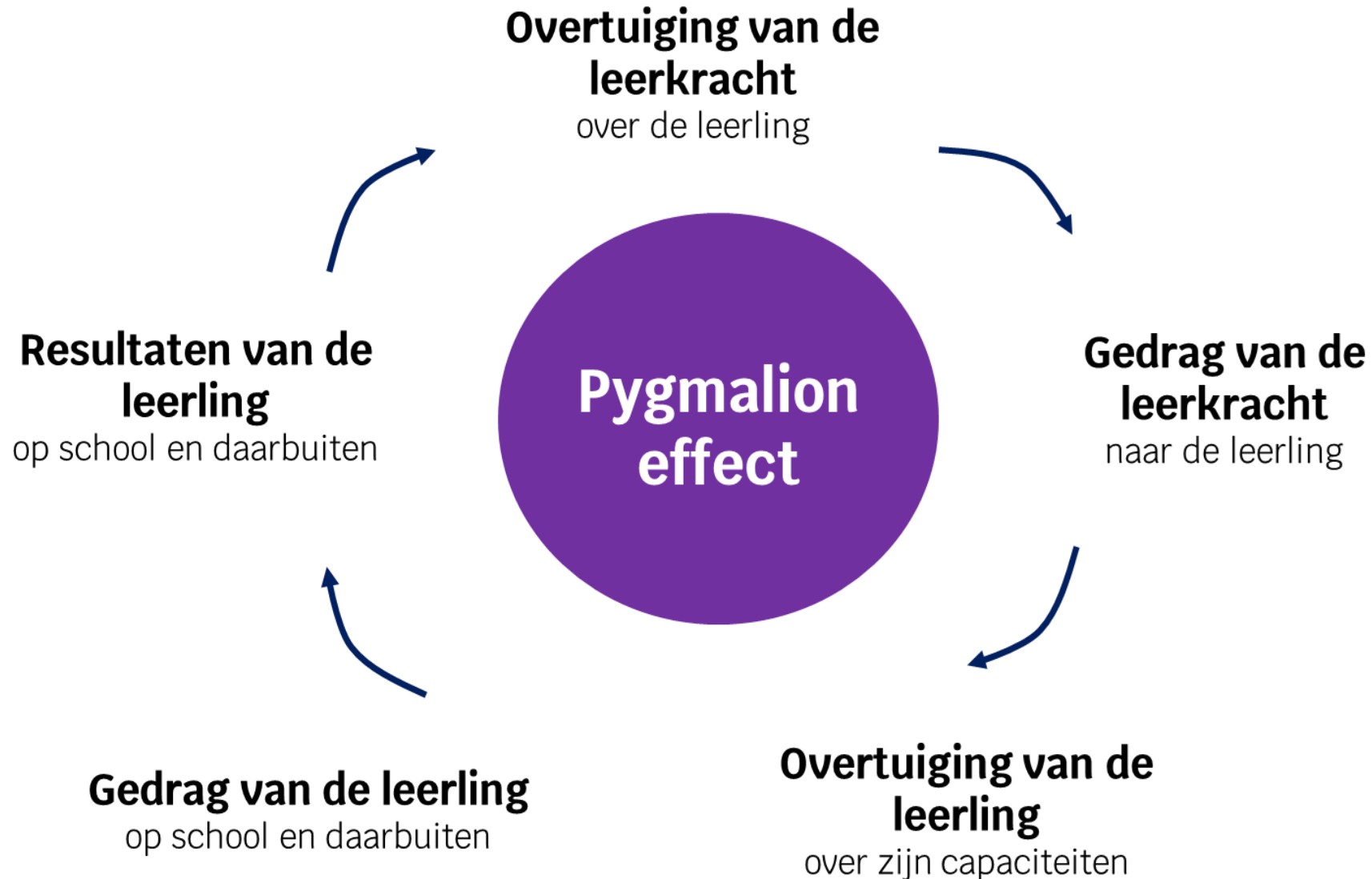
Volume 3, pages 16–20, (1968) [Cite this article](#)

Abstract

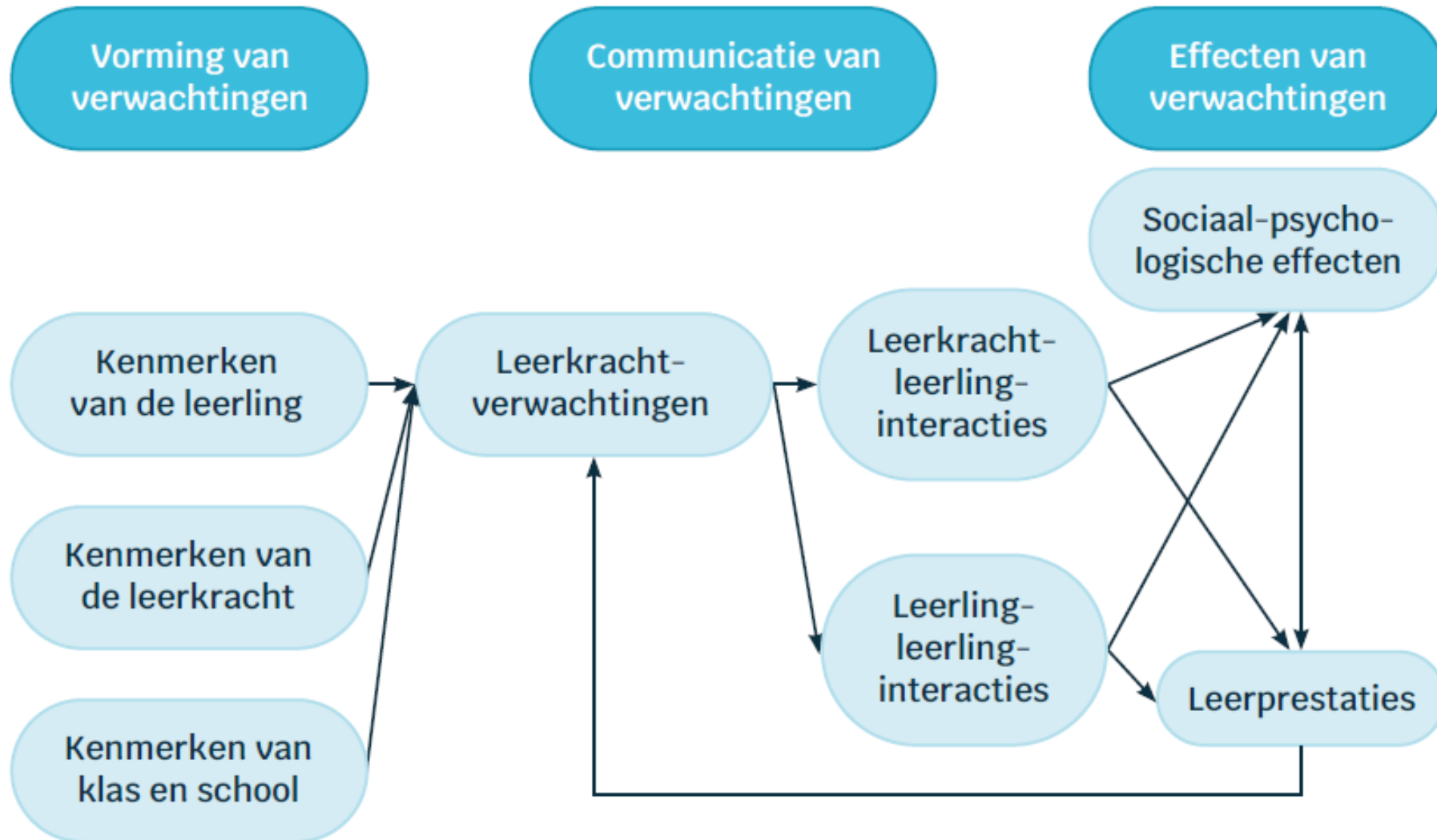

In 1965 the authors conducted an experiment in a public elementary school, telling teachers that certain children could be expected to be “growth spurters,” based on the students' results on the Harvard Test of Inflected Acquisition. In point of fact, the test was nonexistent and those children designated as “spurters” were chosen at random. What Rosenthal and Jacobson hoped to determine by this experiment was the degree (if any) to which changes in teacher expectation produce changes in student achievement.

Het Pygmalion-effect

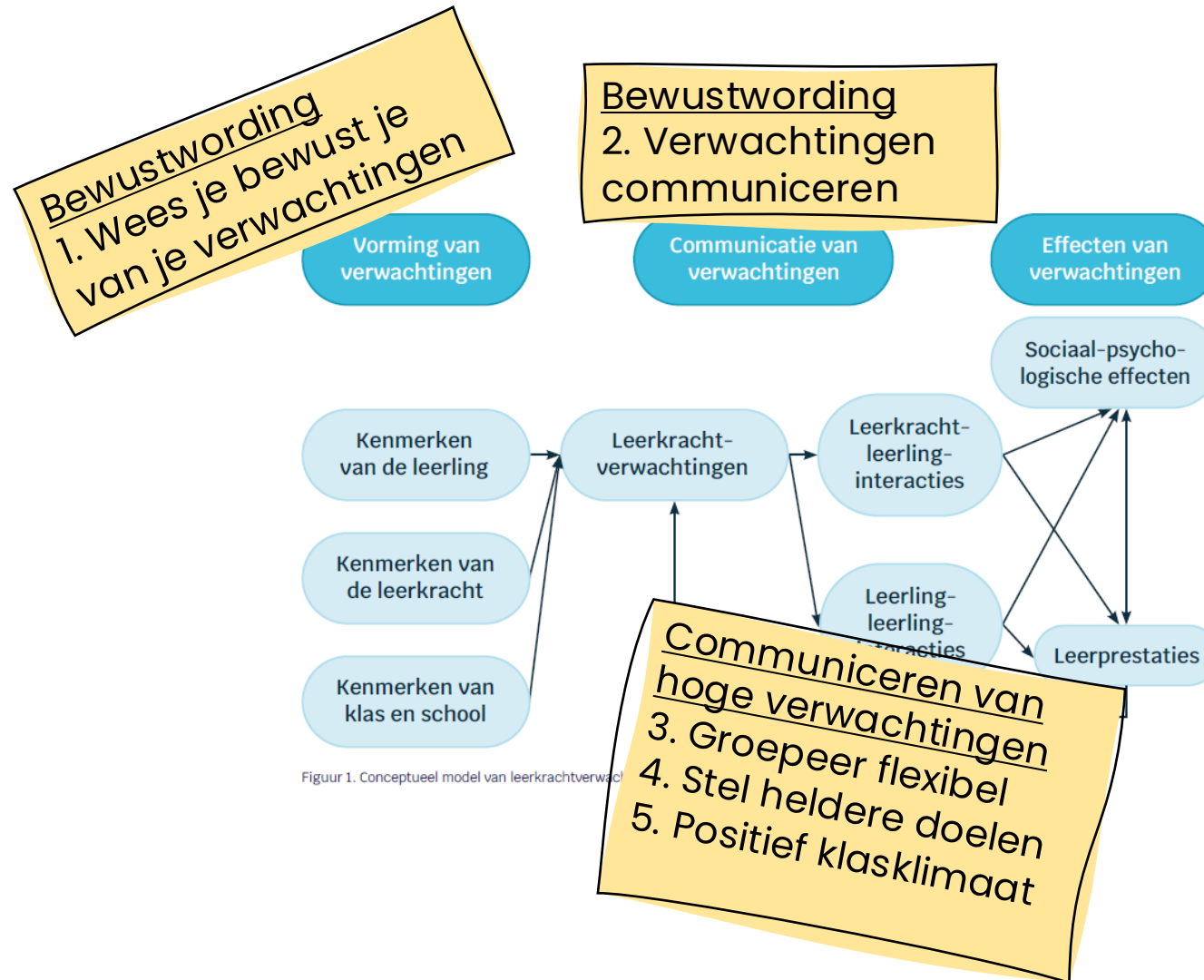
Een samenvattend model

Figuur 1. Conceptueel model van leerkrachtverwachtingen

Zes aanbevelingen

6. Benut de kracht van het team

1. Wees je bewust van je verwachtingen

Leerling

- Wiskunde: jongens > meisjes
- Taal: meisjes > jongens
- Kansengroepen (SES, migratie-achtergrond)
- Leerproblemen (ASS, ADHD ...)
- Eerdere/huidige leerprestaties

Leerkracht

- Stereotypering en vooroordelen
- Self-efficacy
- Mindset

Klas en school

1. Wees je bewust van je verwachtingen

Leerkracht

Meester Tom is een ervaren leerkracht uit het 5de leerjaar. Dit jaar heeft hij een diverse klas met leerlingen uit verschillende culturele achtergronden. Hoewel Tom zichzelf als ruimdenkend beschouwt, merkt hij dat hij onbewust bepaalde aannames maakt over zijn leerlingen.

Tijdens de eerste maanden van het schooljaar valt het hem op dat sommige leerlingen, vooral jongens met een migratieachtergrond, minder enthousiast lijken tijdens de taallessen. Zonder het echt te beseffen, geeft Tom deze leerlingen vaker extra aandacht voor rekenen, terwijl hij bij taal sneller de gedachte heeft: **"Ze zullen hier toch niet zo goed in zijn."**

Na een tijdje reflecteert Tom op zijn manier van lesgeven. De resultaten van deze jongens blijven achter op taalgebied, en hij begint te twifelen aan zijn aanpak. **"Misschien ben ik niet goed genoeg om deze groep te motiveren voor taal,"** denkt hij. Het gevoel bekruipt hem dat hij sommige leerlingen niet voldoende kan bereiken, en hij vraagt zich af of hij eigenlijk wel over de juiste vaardigheden beschikt om hen te helpen groeien.

Tom bespreekt zijn zorgen met een collega die hem aanspoort om hier verder in te duiken. Zijn collega vertelt hem over het belang van het geloof dat zowel leerlingen als leerkrachten zich voortdurend kunnen ontwikkelen. **"Je moet niet denken dat hun prestaties vastliggen,"** zegt ze, **"maar dat je nieuwe manieren kunt leren om hen te betrekken."** Dit gesprek zet Tom aan het denken. Hij realiseert zich dat hij niet alleen de leerlingen, maar ook zichzelf soms in een hokje plaatst.

Vastberaden om het anders aan te pakken, besluit Tom bewuster om te gaan met de aannames die hij maakt. Hij schrijft zich in voor een training over inclusiviteit en probeert zijn verwachtingen naar alle leerlingen toe positiever en realistischer te formuleren. Langzaam maar zeker merkt hij dat de leerlingen die eerder achterliepen, steeds actiever meedoen tijdens de taallessen. Hun resultaten beginnen te verbeteren, en met elke stap groeit ook Tom's vertrouwen in zijn eigen kunnen.

De successen in de klas motiveren Tom om zijn nieuwe aanpak vol te houden. Hij merkt dat zijn geloof in de ontwikkeling van zijn leerlingen, en in zijn eigen rol als leerkracht, sterker is geworden.

Stereotypering en vooroordelen

Self-efficacy

Mindset

1. Wees je bewust van je verwachtingen

Leerling

- Wiskunde: jongens > meisjes
- Taal: meisjes > jongens
- Kansengroepen (SES, migratie-achtergrond)
- Leerproblemen (ASS, ADHD ...)
- Eerdere/huidige leerprestaties

Leerkracht

- Stereotypering en vooroordelen
- Self-efficacy
- Mindset

Klas en school

- Schoolcontext (ligging, populatie)
- Gemiddelde klas- en schoolprestaties (bv. zittenblijvers)

1. Wees je bewust van je verwachtingen

Activiteit 1 60 seconden over mijn leerling

Het doel van deze activiteit is om te komen tot (meer) bewustwording van het beeld dat je hebt van je leerlingen. Hoe kom je tot dit beeld? Hoe beïnvloedt het je lesgeven? En welke positieve of negatieve gevolgen zou dit beeld kunnen hebben voor je lesgeven aan verschillende leerlingen?

Activiteit 2 In gesprek over stereotiepe beelden

1. Geef enkele leerkrachten een bordje / A-4'tje / post-it op hun rug met daarop een label. Afhankelijk van de groepsgrootte bepaal je het aantal labels, ongeveer een label per drie deelnemers. Degene met een label op de rug weet niet wat daarop staat. Kies uit labels als: dyslexie, slechthorend, dochter van een advocaat, gevlucht uit oorlogsgebied, ADHD, autismespectrumstoornis (ASS), gescheiden ouders ...

Activiteit 3 In gesprek over onze schoolcultuur

1. Brainstorm met de collega's waar jullie school voor staat. Noteer deze kernwaarden en pik er vervolgens de gemeenschappelijke waarden uit.

Bron afbeelding: <https://www.ofier.com/blog/vsme-biedt-veel-kansen-voor-mkb-ondernemers/>

2. Wees je bewust van de manieren waarop je verwachtingen communiceert

input	output
• lagere of hogere eisen stellen • minder of meer variatie in leeractiviteiten bieden • meer of minder sturing en monitoring bij zelfstandig werken geven • meer of minder gebruik maken van effectieve instructiemethoden	• korter of langer wachten op een antwoord • het wel of niet zelf een antwoord geven • meer of minder vaak de beurt geven
feedback	klimaat
• meer of minder feedback na een beurt • Kwalitatief andere feedback, meer of minder informatie • specifieke dan wel vage complimenten geven • de nadruk op falen of op successen leggen	• meer of minder vriendelijkheid of warmte in de interacties nastreven • meer of minder oogcontact • meer of minder aandacht en interactie in de groep

Je kan niet niet communiceren.

Ik voel aan wat de leraar verwacht van mij.

2. Wees je bewust van de manieren waarop je verwachtingen communiceert

Past het gedrag bij een lage of hoge verwachting?

Blijf op je stoel zitten als je denkt dat het een lage verwachting communiceert.
Sta recht als je denkt dat het een hoge verwachting communiceert.

Ik stel veel vragen aan Zacharia.

2. Wees je bewust van de manieren waarop je verwachtingen communiceert

Past het gedrag bij een lage of hoge verwachting?

Blijf op je stoel zitten als je denkt dat het een lage verwachting communiceert.
Sta recht als je denkt dat het een hoge verwachting communiceert.

Ik stel mijn vraag aan een andere leerling
wanneer Rianne het antwoord niet weet.

2. Wees je bewust van de manieren waarop je verwachtingen communiceert

Past het gedrag bij een lage of hoge verwachting?

Blijf op je stoel zitten als je denkt dat het een lage verwachting communiceert.

Sta recht als je denkt dat het een hoge verwachting communiceert.

Ik maak veel oogcontact met Lynn.

2. Wees je bewust van de manieren waarop je verwachtingen communiceert

Past het gedrag bij een lage of hoge verwachting?

Blijf op je stoel zitten als je denkt dat het een lage verwachting communiceert.
Sta recht als je denkt dat het een hoge verwachting communiceert.

Ik geef weinig zelfstandige opdrachten aan Marthe.

2. Wees je bewust van de manieren waarop je verwachtingen communiceert

Tabel 1: Didactisch pedagogisch handelen – verschillen tussen LV- HV-leraren

Didactisch pedagogisch handelen	LV-leraren	HV-leraren
1. Wachtijd bij vraagstellen	<i>Beperkte denktijd geven</i>	<i>Ruime denktijd geven</i>
2. Reactie na een fout antwoord	<i>Snel naar andere LL gaan</i>	<i>Doorvragen en helpen</i>
3. Prijzen bij verkeerd antwoord	<i>Positief reageren</i>	<i>Gepast reageren</i>
4. Bekritisieren bij niet goede bijdrage	<i>Vaker bekritiseert</i>	<i>Weinig bekritiseert</i>
5. Prijzen bij een goed antwoord	<i>Weinig complimenten</i>	<i>Veel complimenten</i>
6. Beurttoewijzing bij openvragen aan klas	<i>Beperkte beurttoewijzing bij open vragen in de klas</i>	<i>Frequente beurttoewijzing bij open vragen in de klas</i>
7. Aandacht/interactie in de klas	<i>Beperkt erbij betrokken</i>	<i>Sterk erbij betrokken</i>
8. Gericht vragenstellen	<i>Beperkt vragen gesteld</i>	<i>Veel vragen gesteld</i>
9. Plaats in de klas	<i>Verder weg van leraar</i>	<i>Dichterbij leraar</i>
10. Gevraagde kwaliteit van lesopdrachten	<i>Acceptatie lagere kwaliteit</i>	<i>Geen acceptatie lagere kwaliteit</i>
11. Socializen op klasniveau en onderonsjes	<i>Beperkt aantal soc. interacties</i>	<i>Veel sociale interacties</i>
12. Voordeel twijfel bij beoordelen	<i>Geen voordeel twijfel</i>	<i>Wel voordeel twijfel</i>
13. Vriendelijkheid	<i>Minder vriendelijke bejegening</i>	<i>Vriendelijke bejegening</i>
14. Kwantiteit en kwaliteit van feedback	<i>Weinig informatieve feedback</i>	<i>Veel informatierijke feedback</i>
15. Oogcontact en non-verbale communicatie	<i>Weinig oogcontact</i>	<i>Veel oogcontact</i>
16. Karakter van instructie en uitleg	<i>Beknopt en op afstand blijvend uitleggen</i>	<i>Uitvoerige en op interactie gericht uitleggen</i>
17. Instructiemethoden en lesopdrachten	<i>Minder effectieve (minder autonomie, minder uitdaging, minder leuk)</i>	<i>Meer effectief (meer autonomie, meer uitdaging en stimulerender)</i>

Je kan niet niet communiceren.

Ik voel aan wat de leraar verwacht van mij.

2. Wees je bewust van de manieren waarop je verwachtingen communiceert

Activiteit 1 Communiceren van verwachtingen: Hoe zit dat bij jou?

Kies drie leerlingen uit je klas, bijvoorbeeld een leerling die goed kan leren, een leerling die moeite heeft met leren en een stille (of juist heel drukke) leerling. Laat je interacties met deze leerlingen observeren door een collega (of doe het zelf met video-opnames).

Noteer van het lijstje 'Communicatie van lage verwachtingen' wat je herkent bij jezelf.

Activiteit 2 Verwachtingen en interactie

Hoge leerkrachtverwachtingen dragen eraan bij dat leerlingen meer en beter leren. Omdat we ons niet altijd bewust zijn van de verwachtingen, is het belangrijk om hier regelmatig bij stil te staan. Leerlingen van wie je verwacht dat ze zich goed ontwikkelen, krijgen vaak andere feedback dan leerlingen van wie je verwachtingen lager zijn. Hierdoor is er een verschil in de mate waarin leerlingen gestimuleerd en uitgedaagd worden en kunnen verwachtingen waar worden (*selffulfilling prophecy*). Om je meer bewust te worden van de verwachtingen die je hebt, kun je onderstaande activiteit uitvoeren in een groepje van drie of vier collega's.

Bron afbeelding: <https://www.afier.com/blog/vsme-biedt-veel-kansen-voor-mkb-ondernemers/>

3. Groepeer flexibel

Activiteit 1   Hoe zit dat bij jou?

Ga na hoe flexibel jij groepeer. Reflecteer op onderstaande vragen, ga op onderzoek uit en bespreek de uitkomsten met een collega.

Kies één vraag uit en bespreek met jouw buur. Wissel na 2 minuten om.

- Hoe deel je momenteel groepen in? Is dat voor ieder leergebied en ieder lesonderwerp hetzelfde of anders?
- Hoeveel kinderen in jouw klas zijn dit schooljaar van niveaugroep veranderd? Wat was de aanleiding om een leerling van groep te veranderen?
- Hoeveel kinderen zitten nu in een andere niveaugroep dan vorig jaar?
- Hoe kunnen jouw leerlingen bewijzen dat ze meer uitdaging aankunnen?
- Zijn er activiteiten die niet toegankelijk zijn voor alle leerlingen? Waarom is dat en hoe zou je die toch toegankelijk kunnen maken?

3. Groepeer flexibel

Vaste niveaugroepen *bv. driesporenbeleid*

Blok 3 Les 4	opdracht	correctie	Klaar?	PLUSTIJD
	<u>Instructie</u> pag. 11-13 (samen met de juf) (oef. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 en 8)	Door de juf	→	Kies uit de 'ik ben klaar' kast
	<u>Instructie</u> pag. 11-13 (zelfstandig werk) (oef. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 en 10)	Verbeter	→	
	<u>Instructie</u> pag. 11-13 (oef. 2, 3, 6, 7, 8, 9 en 10)	Verbeter	TWIST werkboek OF map sterk rekenwerk	

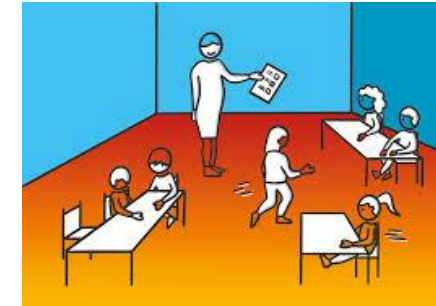
Voordelen

- Gerichte instructies
- Klasoverzicht
- Duidelijkheid en structuur
- Uitdagend voor sterkere leerlingen
- Ondersteunend voor leerlingen die het moeilijker hebben

Nadelen

- Ongelijke verwachtingen (bv. moeilijkheidsgraad, zelfsturing, variatie in aanbod)
- Stigmatiserend en ontstaan subgroepen
- Belemmert inhaalbewegingen ('glazen plafond')

Flexibel (heterogeen) groepeeren

Leerlingen kunnen eenvoudig van instructiegroep wisselen, gebaseerd op regelmatige, formatieve evaluatie van toetsresultaten, werkboeken, huiswerk en meer.

Stagiair: flexibel groepeeren via Bingel.

3. Groepeer flexibel

Activiteit 1 Hoe zit dat bij jou?

Ga na hoe flexibel jij groepeert. Reflecteer op onderstaande vragen, ga op onderzoek uit en bespreek de uitkomsten met een collega.

- Hoe deel je momenteel groepen in? Is dat voor ieder leergebied en ieder lesonderwerp hetzelfde of anders?
- Hoeveel kinderen in jouw klas zijn dit schooljaar van niveaugroep veranderd?
- Hoeveel kinderen zitten nu in een andere niveaugroep dan vorig jaar?
- Wat was de aanleiding om een leerling van groep te veranderen?
- Hoe kunnen jouw leerlingen bewijzen dat ze meer uitdaging aankunnen?

Activiteit 2 Leerlingen zelf laten kiezen

Lees het onderstaande praktijkvoorbeeld.

Praktijkvoorbeeld 'Flexibel groepeeren': een leerkracht vertelt...

"Ik zie het als mijn doel als leerkracht om ervoor te zorgen dat iedereen het lesdoel behaalt. Ik geloof erin dat ik dit alle leerlingen kan leren. Het duurt bij de één misschien wat langer dan bij de ander. Doordat ik verwacht dat het bij iedereen gaat lukken, straal ik dat ook uit naar de leerlingen.

Bron afbeelding: <https://www.ofier.com/blog/vsme-biedt-veel-kansen-voor-mkb-ondernemers/>

4. Stel heldere doelen (cf. nieuwe minimumdoelen)

Leerdoelen

“Leerkrachten die hoge verwachtingen hebben, delen vaker heldere leerdoelen en succescriteria met hun leerlingen, wat zorgt voor structuur.”

- Helder
- Expliciet gecommuniceerd
- Concreet en specifiek
- Realistisch en uitdagend
- Duidelijk en acceptabel
- Succescriteria formuleren

Motiveren

“Leerkrachten geven meer autonomie en structuur en tonen meer betrokkenheid aan leerlingen van wie ze hogere verwachtingen hebben.”

- Autonomie
- Verbondenheid
- Competentie

Feedback

“Feedback is informatie die je aan een leerling geeft over hoe zijn of haar prestatie (of gedrag) zich verhoudt tot het te bereiken doel. Het doel van feedback is om de prestatie of het gedrag te verbeteren.”

- Feed up
- Feedback
- Feed forward
- Taak
- Proces
- Zelfsturing
- Samenwerking
- Persoon

Evaluatie

“Door regelmatig formatief te evalueren weten leerlingen beter waar ze staan in hun leerproces en kunnen ze een betere beoordeling of inschatting maken van hun leren.”

- Bv. 5 kernstrategieën
- Leerdoelen & succescriteria duidelijk maken
  - Bewijs leren verzamelen
  - Feedback geven
  - Leerlingen als leerbron
  - Leerlingen stimuleren om eigenaar leerproces te zijn

4. Stel heldere doelen

Activiteit 1 Typen doelen onderzoeken en kwaliteitsbesef creëren bij uitdagende opdrachten

Zie onderstaande tabel voor verschillende typen doelen.

Activiteit 2 Feedback onder de loep

Er zijn veel definities van feedback. De definities van tien jaar feedbackonderzoek zijn geanalyseerd om te onderzoeken wat de belangrijkste elementen zijn. Deze zijn dat feedback informatie geeft over hoever een leerling nog verwijderd is van het doel en wat de leerling kan doen om het te bereiken:

Bron afbeelding: <https://www.ofier.com/blog/vsme-biedt-veel-kansen-voor-mkb-ondernemers/>

5. Zorg voor een positief klasklimaat

“De kans is reëel dat leerkrachten lagere verwachtingen hebben van leerlingen die vaker uitdagend gedrag laten zien. Zo stelt men vast dat leerlingen vaker in de laagste niveaugroepen zitten, ongeacht hun leerprestaties.”

ouderbetrokkenheid

“Hoe meer leerlingen het gevoel hebben dat de leerkracht om hen geeft, des te hoger hun verwachtingen ten aanzien van hun eigen leren en gedrag zullen zijn. De leerkracht speelt een sleutelrol in het creëren van het klasklimaat door duidelijk te maken wat er wordt verwacht van de samenwerking tussen leerlingen, de onderlinge ondersteuning en de manier waarop men met elkaar omgaat in de klas.”

- Inspelen op interesses
- Verantwoordelijkheid geven
- Samenwerkingsopdrachten (flexibel en heterogeen)
- Omgang met fouten
- Succeservaringen voor iedereen

5. Zorg voor een positief klasklimaat

Activiteit 1 Maak je eigen STARR reflectie

Beschrijf een situatie waarin een leerling uitdagend gedrag vertoonde, of waarin dit dreigde te gebeuren. Beschrijf jouw taak, jouw acties, het resultaat en reflecteer hierop. Doe dit door de bril van de psychologische basisbehoeften: autonomie, competentie en sociale verbondenheid. Bespreek vervolgens je STARR reflectie met collega's. Hierbij kun je het figuur hieronder gebruiken en de tabel op de volgende pagina.

Activiteit 2 Het klasklimaat door de ogen van je leerlingen

Wat is een positief klasklimaat? Onderstaande vragenlijst is een vertaling van een vragenlijst die in onderzoek van Rowe en collega's (2010) is gebruikt. Je kunt deze vragen, of een selectie ervan, voorleggen aan je leerlingen. Je kan de vragen ook één voor één voorlezen en laten invullen door de leerlingen zodat je hen kan ondersteunen in het begrijpen en interpreteren van de vragen.

	(Haast) nooit	Soms	Vaak	(Bijna) altijd
Mijn leerkracht vindt het belangrijk mijn vriend te zijn.	0	1	2	3
Mijn leerkracht vindt het belangrijk dat ik veel leer.	0	1	2	3

Bron afbeelding: <https://www.ofier.com/blog/vsme-biedt-veel-kansen-voor-mkb-ondernemers/>

6. Benut de kracht van het team

Collective efficacy en professionele
kwaliteitscultuur

“Collective efficacy is de gedeelde overtuiging binnen een team dat zij samen de capaciteiten hebben om het onderwijs te organiseren en aan te bieden, zodat leerdoelen worden bereikt. [...] Gesprekken over onderwijs richten zich meer op het leren van leerlingen [...]”.

Gezamenlijke focus om te leren en verbeteren vanuit professionaliteit, verantwoordelijkheid en samenwerking.

Professionele dialoog en collegiale feedback
in een veilige omgeving

- Open houding
- Evidenties ter discussie stellen
- Analyseren en informatie verzamelen
- Beargumenteren
- Gericht informeren
- Feedback geven en elkaar helpen

- Vooraf doel bepalen
- Concreet
- Feedup, feedback, feedforward

6. Benut de kracht van het team

Activiteit 1 Vragenlijst collective efficacy

Collective efficacy is de gedeelde overtuiging van het schoolteam dat teamleden gezamenlijk het verschil kunnen maken voor iedere leerling. Wanneer er sprake is van collective efficacy, dan reflecteert de schoolcultuur hoge verwachtingen van alle leerlingen.

Onderzoek de collective efficacy binnen het schoolteam door:

- De vragen uit onderstaande tabel in te vullen. Dit doet iedere leerkracht voor zich.

	Helemaal oneens	Meer oneens dan eens	Meer eens dan oneens	Helemaal eens
1. Onze leerlingen zijn gemotiveerd om te leren.				
2. De leerkrachten blijven zoeken en proberen als een leerling wil leren.				

Activiteit 2 Analyseer de taal in de lerarenkamer

Voor het versterken van collective efficacy zijn de taal en de thema's waarover het team spreekt van belang. Om te onderzoeken hoe dit bij jullie zit, kun je het volgende doen:

- Kies een moment waarop je een kwartier lang bijhoudt wat er gezegd wordt, bijvoorbeeld tijdens een overleg of in een pauze. Vraag een collega om hetzelfde te doen.
- Noteer of de gesprekken vooral gaan over de uitvoering van lessen, of over het leren door leerlingen. Zijn gesprekken gericht op samenwerking in het team? Wordt er gesproken vanuit hoge verwachtingen?
- Vergelijk jullie antwoorden met elkaar. Bespreek verschillen om tot een eenduidige interpretatie van de begrippen te komen.

Activiteit 3 Organiseer een collegiale visitatie

Bij een collegiale visitatie observeer je een les van een andere leraar. En omgekeerd. Zo leer je van elkaar. Onderstaande kijkwijzer van Klasse kan hiervoor gebruikt worden.

- Wat zou je vragen aan jouw collega om te observeren?
- Wie deed dit al eens?
- Welke drempels en/of mogelijkheden ervaar je?

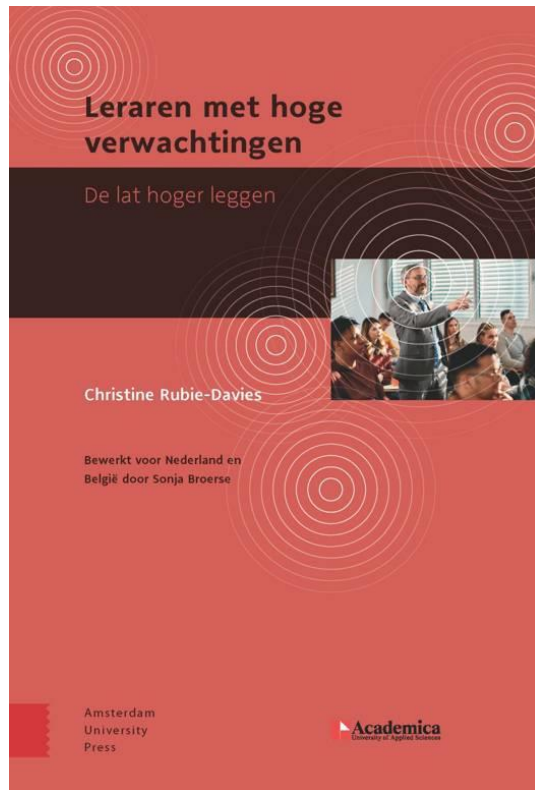

Bron afbeelding: <https://www.ofier.com/blog/vsme-biedt-veel-kansen-voor-mkb-ondernemers/>

Meer lezen?

KLASSE

Feedback gevraagd op de leidraad vanuit Leerpunt

Via dit formulier verzamelen we hoe de leidraad wordt gebruikt (of net niet).

Heb je opmerkingen, vragen, tips of lovende woorden?

Laat die dan vooral achter [hier in ons feedbackformulier](#).

